

Co-funded by
the European Union

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГІДНОСТІ
ДИТИНИ: ПРОТИДІЯ
НАСИЛЬНИЦЬКИМ МЕТОДАМ
ВИХОВАННЯ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 квітня 2025 року

Одеса

2025

Оргкомітет конференції:

Давиденко В'ячеслав, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, полковник поліції;

Корнієнко Максим, проректор університету, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Беляк Ольга, директор КЗ «Одеський фаховий педагогічний коледж», кандидат педагогічних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Домброван Наталія Василівна, начальник відділу організації наукової роботи ОДУВС, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Ковальова Олена Володимирівна, професор кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, майор поліції;

Матвєєва Лілія Георгіївна, завідувач кафедри загальноправових дисциплін, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Пальшков Костянтин Євгенович, професор кафедри загальноправових дисциплін, кандидат політичних наук, доцент;

Пишна Алла Георгіївна, завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Харченко Наталія Михайлівна, практичний психолог, кандидат психологічних наук.

Статті друкуються в авторському варіанті. Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво перевищували запропоновані обсяги.

Забезпечення принципу гідності дитини : протидія насильницьким методам виховання : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 р.). – Одеса : ОДУВС, 2025. – 214 с.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальності.

САЙТ КОНФЕРЕНЦІЇ

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРАВ ДИТИНИ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ МЕХАНІЗМИ

КРИЖАНОВСЬКА Олена

*завідувач кафедри адміністративного права і процесу
Одеського державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

Актуальність теми. Принцип гідності дитини є основоположним у міжнародних актах та національних правових системах, які спрямовані на захист прав дитини. Проте, на жаль, насильницькі методи виховання все ще застосовуються в деяких країнах та освітніх установах, що порушує цей принцип. Оскільки насильство може мати довгострокові психологічні, емоційні та соціальні наслідки для дитини, важливо вжити ефективних заходів для його попередження.

Визнання принципу гідності дитини закріплено в основних міжнародних правових документах, таких як Конвенція ООН про права дитини (1989). Стаття 19 цієї конвенції визначає обов'язок держави захищати дітей від всіх форм насильства, жорстокого поводження та експлуатації [1]. У рамках Європейської соціальної хартії, стаття 17 також підкреслює право дітей на захист від насильства, психологічних і фізичних страждань, включаючи покарання у вигляді тілесних покарань [2].

Проблема насильницьких методів виховання була також розглянута в Європейському суді з прав людини (справа "A v. the United Kingdom", 1998), де Суд вказав, що застосування тілесних покарань до дітей є порушенням їхнього права на гідність та особисту недоторканність [3].

Насильницькі методи виховання включають фізичне покарання (удари, побої), моральне насильство (приниження, знущання), а також емоційне насильство (страх, маніпулювання почуттями дитини для досягнення певної поведінки). Такі методи не тільки порушують фізичне здоров'я дитини, а й впливають на її психологічний стан, створюючи уявлення про власну неповноцінність і залежність від зовнішнього контролю.

Наслідки насильницьких методів виховання мають довготривалі психо-соціальні наслідки. Дослідження психоаналітика Джона Боулбі, який вивчав теорію прив'язаності, показують, що фізичні покарання та моральне насильство порушують розвиток здорової емоційної прив'язаності до батьків та інших значущих дорослих, що в свою чергу може спричинити проблеми у міжособистісних стосунках в

майбутньому [4, с. 23]. Діти, які зазнають насильства, мають більше шансів стати жертвами або агресорами в майбутньому. Крім того, такі методи призводять до розвитку депресії, тривожних розладів та низької самооцінки. Діти, які переживають насильство, можуть мати проблеми з контролем емоцій, що призводить до агресивної поведінки або соціальної ізоляції.

Альтернативи насильницьким методам виховання включають використання позитивних підкріплень, встановлення чітких, але справедливих меж і підтримки емоційного розвитку дитини через створення безпечного середовища. Марія Монтесорі, пропонувала методи, які базуються на повазі до особистості дитини, її внутрішніх потреб і можливостей, а також на створенні навчального середовища, яке заохочує до саморозвитку без використання насильства [5, с. 46]. Важливо зазначити, що підтримка дитини повинна ґрунтуватися на заохоченні її прагнення до самоконтролю, а не на використанні примусу чи покарань.

Держава відіграє ключову роль у створенні правових механізмів для боротьби з насильницькими методами виховання. В Україні прийнято ряд законів та нормативних актів, спрямованих на забезпечення прав дітей, таких як Закон України "Про охорону дитинства" [6] та "Про запобігання та протидію домашньому насильству" [7], активно розвиваються програми підтримки батьків, зокрема програма "Здоров'я матері і дитини", яка спрямована на інформування батьків про важливість позитивного виховання без насильства.

Закон України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" забороняє будь-які форми насильства в сім'ї, включаючи насильницькі методи виховання дітей [7]. Проте, для ефективної реалізації цього закону потрібно не лише надання правових інструментів, а й широке просвітництво серед населення щодо наслідків насильства. Одним із важливих кроків є створення програм для батьків, спрямованих на навчання безпечних та ефективних методів виховання. Також зусилля держави спрямовані на створення механізмів для боротьби з насильством через створення кризових центрів для жертв насильства, куди можуть звертатися діти та їх батьки.

У забезпеченні принципу гідності дитини важливу роль відіграють органи правопорядку, зокрема підрозділи ювенальної превенції. Основним завданням цих підрозділів є моніторинг випадків насильства щодо дітей, проведення профілактичних заходів серед населення, а також своєчасне виявлення фактів насильства та здійснення правового

реагування. Важливим напрямом роботи таких підрозділів є також співпраця з органами освіти, соціальними службами та медичними закладами для виявлення та надання допомоги дітям, які зазнали насильства.

В Україні одним з ключових підрозділів, що займається питаннями безпеки дітей у навчальних закладах, є Служба освітньої безпеки Національної поліції. Цей підрозділ організовує профілактичні заходи для учнів і педагогів, надає рекомендації щодо створення безпечного освітнього середовища та забезпечує безпеку дітей під час навчання і позашкільних заходів. Крім того, Служба освітньої безпеки проводить розслідування інцидентів насильства в школах та інших освітніх установах, а також надає правовий захист учасникам освітнього процесу.

Однак проблемою залишається недостатня обізнаність громадян про альтернативні методи виховання, а також культурні стереотипи, що виправдовують фізичні покарання. Соціологічні дослідження, проведені в Україні, показують, що понад 30% батьків готові застосовувати фізичне покарання до своїх дітей. Зокрема, 72% опитаних батьків визнали, що вони «шльопали» своїх дітей, 20% - били чи штовхали їх, 29% - використовували ремінь, а 29% - били по обличчю. Крім того, 11% матерів та опікунів вважають, що фізичне покарання є необхідним для виховання дітей [8, с. 9].

Висновки. Забезпечення принципу гідності дитини вимагає комплексного підходу, що включає вдосконалення законодавства, розробку соціальних програм для батьків, а також активну роль органів правопорядку, зокрема підрозділів ювенальної превенції та служби освітньої безпеки.

Для ефективної протидії насильницьким методам виховання необхідно посилити кримінальну та адміністративну відповідальність за застосування фізичного та морального насильства, а також розробити нові нормативні акти, які б сприяли запобіганню насильству в родині і навчальних закладах. Важливими є також програми підтримки батьків, які навчають ефективним і безпечним методам виховання, що сприятиме формуванню культури ненасильницького підходу. Підрозділи ювенальної превенції повинні активно виявляти випадки насильства та забезпечувати правове реагування, в той час як служби освітньої безпеки мають попереджати насильство в школах та інших навчальних закладах.

Одним з важливих аспектів є подолання культурних стереотипів, які виправдовують фізичні покарання, що вимагає зміни суспільних переконань і інтеграції тем прав дитини в освітні програми. Тільки

завдяки спільним зусиллям держави, правоохоронних органів і громадських організацій можна досягти реальних змін у боротьбі з насильницькими методами виховання та забезпеченні прав дитини.

Література:

1. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 № 995_021.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

2. Європейська соціальна хартія від 03.05.1996 № 994_062.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text.

3. Case of A. v. the United Kingdom. Application no. 100/1997/884/1096.23 September 1998. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58232>.

4. Джон Боулбі. Створення та руйнування емоційних зв'язків - теорія прихильності. К.: Видавництво: Канон-Плюс. 2015. 270 с.

5. Дичківська І.М., Поніманська Т.І. М. Монтесорі: теорія і технологія. К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. 304 с.

6. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

7. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

8. Політика та процедура захисту дітей: БФ «Карітас Жовква УКГЦ». Україна, Жовква. 2022. 32 с.

Наукове видання

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГІДНОСТІ ДИТИНИ: ПРОТИДІЯ НАСИЛЬНИЦЬКИМ МЕТОДАМ ВИХОВАННЯ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 квітня 2025 року

Підп. до друку 24.06.2027" . Формат 60x84/16.
Друк" . Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум.-друк. арк. 14,7. Обл.-вид. арк. 15.2.
Наклад 60 прим.

Надруковано з готового оригінал-макет 0
Редакційно-видавничий відділ
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, вул. Успенська,1,
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 3507 від 25.06.2009